

Nr 517

Av herrar **Adamsson** och **Nilsson** i Östersund, i anledning av av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 85, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 5 § förordningen den 8 juni 1951 (nr 457) om särskilt bidrag till producent av svensk film, så ock om fortsatt giltighet av samma förordning, m. m.*

I proposition nr 85 till årets riksdag föreslås att staten till producent av svensk svartvit film lämnar ett bidrag med 20 % och av färgfilm med 35 % av de på visningen av sådan film belöpande statliga nöjesskattein-täkterna.

När riksdagen i maj 1951 beslöt om bidrag med 20 % av den statliga nöjesskatten, gjordes detta i ett för svensk filmproduktion kritiskt ögonblick. Statsmakternas ansträngningar den gången gick ut på att skapa en omedelbar hjälp till självhjälp åt den svenska långfilmen. Bakom beslutet av 1951 dominerade nationalekonomiska och skattefiskaliska synpunkter och i realiteten beviljades icke ett statligt stöd åt filmen utan en sänkning av nöjesskatten men med en sådan konstruktion att fördelarna av sänkningen uteslutande kom de svenska producenterna till godo. Klyftan mellan inkomster och utgifter täcktes inte med den införda restitutionen, den har heller inte minskat utan ytterligare ökat. Finansdepartementets utredningsman, revisionskommisarien Nils Detlofsson, konstaterar att genomsnittsförlusten per film under åren 1949/50—1953/54 belöper sig till 154 000 kronor. Motsvarande kalkyl av 1950 års filmutredning, varifrån man utgick när det nuvarande understödet bestämdes, visade ett genomsnittunderskott på i runt tal 110 000 kronor.

Även om ekonomiska synpunkter trätt i förgrunden vid statsmakternas ställningstaganden, så får man inte helt bortse från de kulturella aspekterna. Filmen har i vår tid blivit en kulturfaktor, och det skulle innebära en föga lycklig utveckling om det svenska inslaget på detta område skulle försvinna.

Det är ingen tvekan om att svensk filmproduktion genom delvis återbäring av den statliga nöjesskatten fått en icke obetydlig hjälp till självhjälp, större än vad en generell skattesänkning medfört. Den senare hade nämligen gett ett gott stöd endast åt sådana filmproducenter som samtidigt är biografägare under det att de, som inte har stöd av biografkedjorna, fått ringa eller inget stöd av skattesänkningen.

Riksdagen avvisade förra gången kravet på att hjälpen till svensk film skulle utestänga sådana producenter som tillförde marknaden "lågklassig fördummande" film. Erfarenheterna från de gångna fyra åren är att film av denna typ (det är här alls inte fråga om "klass") — generellt sammanförd under rubriken "Åsanissefilmer" — belönats inte endast procentuellt lika som de värdefullaste filmerna utan i verkligheten mycket mera.

Vunnen erfarenhet säger nu, att om man vill undvika att med allmänna medel gynna lågklassig film så måste en kvalitetsbedömning vidtas. Självklart kan detta medföra vanskligheter och orättvisor, men faran därav bör inte överdrivas. Någon begränsning av filmens konstnärliga frihet kan det i detta sammanhang inte ens bli tal om. En kvalitetsbedömning av film bör inte ge anledning till större meningsbrytningar eller misstanke om ett officiellt förmynderskap i smakfrågor. Självfallet skulle det finnas olika meningar i den nämnd som hade ansvaret för kvalitetsbedömningen liksom det också kommer att bli skilda meningar i den allmänna debatten. Men detta är ju ett uttryck för att svensk film är av sådan art, att den bör bli föremål för levande debatt och bedömning.

Eftersom det behövs viss erfarenhet för att bygga upp nämnden och dess arbete, så att den kan göra en kvalitetskontroll och sälla bort den verkligt lågklassiga filmen från att tilldelas den hjälp till självhjälp som återbäringen av nöjesskattemedel utgör, föreslår vi att en filmnämnd skapas som till en början får som uppgift att utvälja ett antal — förslagsvis fem — svenska filmer vilka såsom ett statspris skulle erhålla återbäring av hela den statliga nöjesskatten. Denna filmnämnd tillsätts och erhåller instruktioner av Kungl. Maj:t för sin verksamhet. Det förefaller lämpligt att nämnden sammansätts av representanter för folkrörelserna, filmkritikerna och biobranschens män.

I väntan på att verksamheten för en fullständig kvalitetskontroll infördes föreslås att återbäringen till svensk film av nöjesskatt avslås av riksdagen. Med hänsyn till kraven på att allmänna medel begagnas på ett positivt tilltalande sätt är det orimligt att en filmens spekulation i dålig smak belönas med återbäring av nöjesskatt.

I sammanhanget bör påpekas att sedan flera år tillbaka utsätter våra filmkritiker den svenska filmproduktionen för en årlig bedömning, och det har därvid visat sig att samstämmigheten bland dessa varit stor. Kvalitetsbedömningen i denna form är hållfast.

I det här sammanhanget är det nästan banalt att tala om den svenska dokumentärfilmens dilemma. Det existerar för närvarande ingen produktion av dokumentärfilmer här i landet, om man med den produktionen menar en fri och oberoende sådan. En av de kvarvarande specialisterna i detta fack konstaterar för sin del, att de kortfilmer som nu produceras är

tämligen ointressanta ur konstnärlig synpunkt, de tjänar för det mesta instruktiva och kommersiella avsikter. De krafter inom filmproduktionen som skulle kunna ägna sig åt den konstnärliga kortfilm — som givit vårt land en utomordentlig good will i utlandet — tvingas arbeta med beställningsfilmer. Konstnärlig kortfilm är dyr att producera, och filmbolagen avstår därifrån av kostnadsskäl. En utredning har arbetat med sikte på att ge stöd åt den svenska kortfilmen, men i väntan på att denna utredning skall ge resultat, är det nödvändigt, att den konstnärliga kortfilmen erhåller hjälp. Filmnämnden skulle även när det gäller konstnärlig kortfilm välja ut sådana som faller inom denna ram och belöna dem efter förtjänst med medel som tas ur den statliga nöjesskatten på film. Förslagsvis kunde ett anslag på 200 000 kronor ställas till förfogande för detta ändamål.

På här anförda grunder hemställes därför,

att riksdagen måtte besluta

att avslå förslaget om restitution av nöjesskatt till svensk svartvit- och färgfilm,

att till de fem bästa filmerna per budgetår återbära hela den statliga delen av nöjesskatten,

att tilldela producenter av svensk konstnärlig kortfilm ett förslagsanslag om 200 000 kronor,

att en filmnämnd tillsättes med uppdrag att dels utvälja de fem bästa filmerna och dels fördela anslaget om 200 000 kronor till producenter av svensk konstnärlig kortfilm, samt

att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning i vilken utsträckning fortsatt återbäring av statens andel på nöjesskatten skall utgå till svensk filmproduktion.

Stockholm den 8 mars 1955

Erik Adamsson

Birger Nilsson
